

Izvanredno revizijsko pritožbo je najviše sodišče s sodbo z dne 25. aprila 1888, št. 4659, zavrnilo glede na to, da niso dani pogoji za vporabo dvornega dekreta z dne 15. februarija 1833, št. 2593 z. p. z.

Listek.

Kaj storiti?

Ne poznamo še konca izrednega dogodka, o katerem govore vs. listi in katerega bode rešil v kratkem sodnik. Podrobnosti in okolnosti, katere ga menda popolnoma razjasnijo, še nam niso znane. Vse, kar je o zadevi znanega, pa jo znači kot čudno moralno vprašanje.

Dovolite, da vam stvar pojasnim na kratko.

Mlada ženska želi biti vzeta v zakon od svojega ljubimca, nekega inženerja. Kaže se mu kakor da je nosna. S tem prihodnjim očetvstvom se mu je prikupila, in ljubimec — morda tudi zaradi tega, da stori, kar je poštenjaku dolžnost — vzame jo za ženo, obvarje dekle, katero je zapeljal, sramote in legitimuje sad, ki ima slediti njegovej ljubezni.

Žena je v velikej zadregi. Če noče obstati možu, da ga je zmotila, dognati mora sleparstvo do kraja. Odločila se je za to. Slučajno mora mož za nekaj časa odpotovati. Ko se vrne, pokažejo mu hčerko, ki je njegova, katero so vpisali pod njegovim imenom v rojstne knjige. Z očetovskim veseljem stiska in poljubuje svojo hčerko — srečen oče.

Otroka so kupili od neke angleške učiteljice, kateri je bilo zato, zakriti nasledke svojih grehov. Kaj so dali tej učiteljici kot plačo za njeno blago? Kaj so joj obljubili? Ničesar ne vem o tem, naposled to tudi ni odločilno. Znano je le, da je izročila svojega otroka tujim ljudem za denar, kar dokazuje — gotovo mi pritrдите — prav slabo razvito materno ljubezen.

Vsa ta mešetarija ni povsem poštena, bog varuj, da bi jo jaz opravičeval. V resnici pa je vendar to nezakonito, da, nepošteno ravnanje pripravilo mir in srečo trem ljudem: pred vsem možu, ki je mislil, da je oče, ki je neizmerno ljubil svojo hčerko, katerej je posvetil vse svoje življenje; nadalje materi, ki je pred vsem nedvomno ljubila svojega moža, katerega je potrebovala, da se je vspela, kot pravi Molière, au rang d' honorable bourgeoise, tako, da ni želela

drugega, nego spolnjevati popolnoma mesto, katero je dosegla po zvi-jači; konečno otroku, katerega je zapustila prava mati koj po porodu, da bi bil našel — uboga sirota — zavetje le v najdenišnici. To bi bila osoda deklice. Kako je sedaj drugače: dobila je očeta, mater, rodbino, dom; enkrat bode srečna, možila se bode in rodila vnuke tistim, ki so jo odgojevali.

Srečna rodbina!

Brezimensko pismo dojde uradu. Sedaj znamo, da ga je pisala bivša hišna, ki je zvedela za zadevo, ker je pomagala krivej materi pri skrivnih toaletnih tajnostih, ko je ta varala svojega ljubimca. Ali je hotela hišna užaliti bivšo svojo gospodinjo? Ali gospodinja ni zadostovala njenemu zahtevanju? Jaz ne vem, to stoji, da je nesrečna ovadila zločin, goljufijo.

Sodnik ve za tajnost, sprejel je ovadbo.

Ne vem, pa zdi se mi, da je premišljeval dolgo časa, preden je kaj vkrenil. Nek pregovor pravi, da je mnogokrat težje znati za svojo dolžnost nego spolniti njo. V našem slučaju je umesten.

Če nič ne stori, ampak prepusti slučaju, naj se stvar razvija, kot je nastala, kaj škodi? Gotovo nič. Mati je edina, ki more zahtevati svojega otroka nazaj, ali njej je le na tem, da cela zadeva ostane tajna. Če ona ne zahteva svojih pravic — po vsem se tega ni nadejati — zakaj bi vzeli otroku ime in rodbino ter mu dali novo, ki je resničnejše od onega, katero nosi?

Da, zakaj, komu na korist . . .? Nikomur, prav nikomur. Nasprotno, kaj bode nasledek prvega koraka, katerega stori sodnik? To je strela iz jasnega neba, katera vdari med rodbino in zadene troje oseb, da ne računim četrte, katera bode posredno ravno tako čutila udarec.

On je mož, kateremu ne morete ničesar očitati. Da popravi svoj greh, vbogal je svojej vesti. Res, mnogo tako vestnih ljudi ni! Dekle, katero je zapeljal, je vzel za ženo, srečen je ž njo, dela in skrbi za njo in za svojega otroka. Zadovoljen je s svojim položajem, zagotovil si je dobro službo, vsa skrb njegova se suče okoli dveh bitij, najdražjih mu na svetu. Kako bode obupan, ko mu surovo rečete: „Ta žena, katerej verjameš, te je grdo prevarila; ta otrok, katerega imenuješ svojega, ni tvoj, to je otrok, kupljen za gotov denar in mala sirota laže, če te kliče — oče.“ Postavite se le za trenutek v položaj tega nesrečneža, kateremu zgine hipoma, brez povoda, vsa domača njegova sreča. S tem je vničeno vso življenje.

Drugo mu ne preostaja v vničenem in zapuščenem domu, nego da si krije lice z rokama ter obupan ponavlja: „Zakaj vse to? Kaj sem zakrivil, da me to zadene?“

In res, ni njegova krivda, on ni ničesar storil in pripravijo mu tako hudo boleost.

In deklica, mar ona ne bode imela povoda plakati ter tožiti, da se vtika javna oblast v zadeve, zakrite dosedaj vsakomur? Ubogo majhno in nedolžno bitje! Ti nisi zahtevala menjati matere. Vzrastla si, srečna in ponosna, ljubkali so te tisti, katere si smatrala za svoje starše. Pošteno in lepo dekle bi postala ter bivala v očetovej hiši dne, ko z blagoslovom starišev stopiš v drugo, v — svojo.

Kako bode povišana, ko se jej vrne pravo njeno ime, pravi njen stan. Zakonska hči dosedaj — bode zana prej hotivče! In kako hotivče! Nezakonski otrok matere, katera jo je prodala, ki nema čuta za njo, matere, kateri je bila le nadloga. Bode jo li ta mati vnovič sprejela? In če je ne sprejme, kaj postane dekle, katero so spodil; iz hiše očetove, katere mati ne mara? Najdenišnica bode njeno pribežališče.

In te dve materi, nimate prav nič usmiljenja ž njima? Priznam, obe ste se pregrešili, ena je prodala svojega otroka, druga se je pregrešila proti zakonu in prevarila poštenega moža. Toda, to so djanja, katera je moč razložiti, kmalo bi rekel: opravičiti. Učiteljica djala je sama pri sebi: „če se pokažem z otrokom, sem onečastena, ne dobim več službe in ne morem si zaslužiti kruha; če ga zapustim, bode sirota gladu poginila. Boljše, izročim ga poštenim ljudem, naj ga imajo za svojega, naj mu nadomestijo rodbino“.

In druga mati? Priznajmo, da se je vdala nagonu ki ni redek. Mož, katerega je ljubila, želel je otroka, zlagala se mu je, da ga nosi pod srcem. Nesreča, da si je svojo stališče pohujšala, ter ni možu razodela resnice po ženitvi. Pa kaj hočete, stvar je bila v toku.

In stvar je dovršila dobro. Otroka je vzgojevala lepo, dobra mati, osrečila je moža, katerega je zlorabila, in zavzimala je med svetom pošteno mesto.

Kaj je povod, zvrniti tudi njo iz tega mesta v grozno brezno sramote in obupanja? Zakaj hočete spoštovano ženo spremeniti v zgubljeno dekle?

Eno besedo naj spregovori sodnik, in jaz gledam le razvaline in obup.

In spregovoril jo je.

Kdo ve, menda je imel vkljub vsemu temu razloge za to. On je sluga zakonov in zakon je prelomljen. Kaj njemu mar nasledki besede, katero je spregovoril, on je le orodje neizprosljive osode. Kam bi prišli, da si vsak uradnik prilastuje pravico, prezirati zakon in nadomeščati dolžnosti svoje službe s svojimi osebnimi nazori?

Diderot nam opisuje enak lep slučaj. Pri inventuri zapuščine najde notar med starim papirjem, ki je bil očitno namenjen za papirov koš, oporoko, katera mesto zakonitih dedičev, poštenih, pridnih in ubogih ljudi imenuje dedičem zelo bogatega razuzdanca. Nihče te oporoke ni vidil, nihče ne ve za njo. Gotovo jo je zapustnik hotel vničiti, to se mora sklepati iz kraja, v katerem se je nahajala. Ali treba tri, štiri ljudi spraviti ob srečo, da se obogati še boljše nevrednež? Notarju je bilo moč oporoko raztrgati ali sežgati. Nihče o tem ne bi zvedel, to bi bilo celo dobro djanje, katerega mu vest ne bi očitala.

Notar pokoril se je zakonu. Objavil je oporoko.

In Diderot to opravičuje.*)

(*Rép. française.*)

Francisque Sarcey.

Književnost.

Ueberblick der Verwaltungs- und Rechtsgeschichte des Landes Krain. Vortrag des Regierungsrathes A. Globočnik gehalten am 28. April 1888 bei der Monatsversammlung des Musealvereins in Laibach, 8, 52 str.

V tej knjižici podaja gospod pisatelj obris pravne zgodovine vojvodine Kranjske. Naravno, da v primerno ozkem obsegu, katerega je veleval kratek predavanju odmerjen čas, ni bilo moči tvarine obširno razpravljati, ker sega razprava, počenši z rimskimi časi, do današnjega dne. Z veseljem toraj pozdravljamo, da se gospod pisatelj ni zadovoljil z golim ponatisom svojega predavanja, ampak je navedel na dotičnih mestih natanko vire, iz katerih je zajemal, da bode po citatih vsakteremu mogoče najti za prašanje, ki ga zanima, pripomočke, ter mu

*) Teden pozneje (v Rep. fr. z dne 7. marca 1888.) popravlja Sarcey konec svojega članka ter pravi, da je Diderot'a navajal le po spominu. Spominjal se je slabo, Diderot pravi, da je notar testament vničil. Sarcey dostavi: kaj hočete, to so slučajji, v katerih sme vest dvomiti, tako ali tako more človek ravnati in ostati vkljub temu: le plus honnete homme du monde.